

Hargita-megyében született írókat, költőket, lényegesen magasabb a versolvások, -ismerők száma, mint a nagyobb Korondon. Az iskolák ilyen jellegű kezdeményezései tisztavirág életűek, s nem széleskörűek.

Ide kívánczok az is, amit a Sóvidék tanárai annyiszor nehezményeztek: miért nem lehetett bemutatni Illyés Kinga Fagyöngy című előadóját legalább a megye központjaiban? Miért nem keresik fel hasonló kezdeményezésekkel ezeket a falukat? (Kudelász Ildikó Kányádi Sándor-műsora bizonyította, hogy a versre fogékony sóvidékiek mennyire tudnak lelkesedni egy ilyen szavalóestért. Az sem érdektelen, hogy György Dénes szavalóművészt Korondra háromszor hívták vissza.) Itt, ezen a téren meg kellene találni a továbblépés mikéntjét, mert tiszta emberi szóra soha nem volt nagyobb szükség, mint ma.

A központi kölcsönző könyvtárak jövője

L'avenir des bibliothèques centrales de prêt címen jelent meg a Lecture et Bibliothèques c. folyóiratban (1971.No. 16. 5-11.p.) az alábbiakban tömörített cikk, mely a központi kölcsönző könyvtárak feladataival és jövőjével foglalkozik. A központi kölcsönző könyvtárak Franciaországban területi jellegű intézmények, feladatuk, hogy mindazokat könyvhöz juttassák, akiknek helyben nem áll rendelkezésükre megfelelő szintű könyvtár. Az AENSB (Association de l'Ecole Nationale Supérieure de Bibliothécaires) által szervezett vitának csak összefoglalását adjuk, a zárójavaslatot azonban teljes terjedelmében közöljük. A tömörítés SEBESTYÉN Géza munkája.

A francia központi kölcsönző könyvtárak (KKK) közel 80 munkatársa (köztük számos igazgató) tanulmányi értekezletet tartott Párizsban, és itt megvitatták a könyvtártípus jelenlegi működési feltételeit, egyben megkísérelték meghatározni a fejlesztéssel kapcsolatos célokat és módszereket is (1970).

A VITA

A konferencia előtt egy könyvtársoport kérdőívet szerkesztett, s ezt megküldték minden központi kölcsönző könyvtárnak, a kérdőív két külön részre oszlott: A KKK jelen helyzetének mérlege; A KKK jövője.

A válaszok kiértékelése alapján indult meg a vita. A fő témák ezek voltak:

- közvetlen kölcsönzés a községekben;
- közvetlen kölcsönzés az iskolákban;
- a KKK és a felnőttek;
- a KKK és az iskola.

E témák megvitatása után került sor a KKK jövőjéről folytatott eszmecsereére. Az utóbbi kérdéskörből érdemes kiemelni pár részletet.

Az értekezlet folyamán számos utalást tettek az ún. "körzeti könyvtár"-ra, abban az értelemben, ahogy azt a Könyvtárak Nemzeti Kongresszusa 1968-ban megfogalmazta. Ennek a könyvtárértípusnak 100 000 lakos ellátása lenne a feladata, és ehhez rendelkeznek központi könyvtárral, fiókokkal a városokban és a ritkább települések ellátására bibliobuszokkal, az utóbbiak hatósugara nem haladná meg a 40-50 km-t. (A "bibliothèque de secteur" = körzeti könyvtár kifejezést itt lényegében hasonló hatósugaru intézmény jelölésére használjuk, mint amelyek 1948-tól kezdve a magyar körzeti könyvtárak voltak, amikor is két-három járásnyi területet látott el ez a könyvtárértípus. Szerk.).

Nem szabad eltulozni azt a jelenséget, hogy a falusi lakosság áttelepül a városokba. A növekvő urbanizáció tény, a vidék elnéptelenedésének azonban ellentmond a valóság; tanui vagyunk a városi lakosság vidékre áramlásának is (második lakóhely, meghosszabbított vikendek stb.).

Az értekezlet döntése szerint hozzá kell kezdeni egy újabb programpont kidolgozásához: milyen szolgáltatásokat nyújtsanak a létrehozandó regionális szervezetek. Egységes vélemény uralkodott abban a tekintetben, hogy regionális keretben oldandók meg a következő feladatok: a katalógizálás, a könyvek köttetése és szerelése, az olvasás propagandája, a régi állomány kezelése (e téren feltételezve az országos könyvtárpolitikát), együttműködés a könyvbetszerzésben és végül a szakmai képzés.

ZÁRÓJAVASLAT

Az AENSB kezdeményezésére 1970. február 28-án és március 1-én közel 80 könyvtáros ült össze, javarészüket a központi kölcsönző könyvtárak igazgatói, és megvizsgálták a központi kölcsönző könyvtárak jelenlegi működési feltételeit, ugyanakkor megkísérelték, hogy a szükséges fejlesztéshez meghatározzák a célokat és módszereket.

A résztvevők a következőkben állapodtak meg:

1. A KKK FUNKCIÓI

A KKK feladata az általa ellátott lakosság egészével szemben ugyanaz kell hogy legyen, ami minden közművelődési könyvtáré. Tehát: egy földrajzi területen, amelyet a lakosság sűrűsége határoz meg (akár falusi, akár városi lakosságról van szó), minden kor és minden társadalmi csoport rendelkezésére kell bocsátani - megfelelő technikai eszközök útján - mindazokat a könyveket és dokumentumokat, amelyek alkalmasak a szórakozási, tájékoztató, tanulmányi és minden egyéb kulturális igény kielégítésére. Ilyen minőségben a közművelődési könyvtár a folyamatos művelődés alapvető intézménye.

2. A KKK TEVÉKENYSÉGE A FELNÖTT KÖZÖNSÉG VONATKÓZÁSÁBAN

Az első szakaszban a fő cél a potenciális olvasó elérése, ezért a KKK tevékenységét a következő alapelv alkalmazásával végzi: úgy kell biztosítani az olvasó részére a könyvtárhasználat lehetőségét, hogy a könyvtár az olvasó helyébe megy.

E célból a KKK különféle technikai megoldásokat alkalmaz. E megoldások viszonylagos jelentősége a KKK hatókörébe tartozó lakosság földrajzi, társadalmi-foglalkozási és pszichológiai viszonyaitól függ.

Az alkalmazott technikai megoldások a következők:

- letétek különféle helyeken (közintézményeknél vagy egyebütt), az-
zal az egy feltétellel, hogy a felelősök kiképzettek és honoráltak legye-
nek,
- közvetlen kölcsönzés,
- segítség a kis községi könyvtárak létrehozására vagy ezek feleleve-
nitésére.

Ebben a stádiumban a KKK a hagyományos típusu propagandaeszközöket alkalmazza (sajtó, rádió, tévé, plakát, röplapok stb.).

A második szakasz célja az lesz, hogy - amennyiben egy bizonyos olva-
sói plafont elértek és kielégítettek - olyan új olvasórétegeket nyerjen meg,
amelyeket társadalmi miliójuk eddig távontartott a közművelődési könyvtárak
szolgáltatásaitól; ehhez már a kulturális propaganda sajátlagos módszereit fog-
ják alkalmazni, amelyek a legközvetlenebb módon vezetnek a könyvhöz. Az új
módszereket a közművelődési könyvtárak egy speciális testülete alkalmazza.
Ennek tagjait a sajátlagos propaganda módszerére képezik ki és mélyrehatóan
ismerni fogják azt a környezetet, amelyben működésüket kifejtik. Munkájuk
szoros kapcsolatban lesz azokkal a szervezetekkel, amelyek a folyamatos mű-
velődéssel (felnettneveléssel) foglalkoznak.

3. A KKK ÉS A GYERMEKEK. AZ ISKOLAI ÉS A GYERMEKKÖNYVTÁRAK ÁLTALÁNOS KÉRDÉSE

Biztosítani kell, hogy az iskolás korú lakosság a számára létesített
könyvtárakban a nyitvatartás és használat hasonló feltételeit élvezze.

Ezeknek a könyvtáraknak az a feladata, hogy ellássák olvasóikat minden-
fajta dokumentummal, amelyet az iskoláskorúak igényelnek szórakozás, tá-
jékozódás, ismeretszerzés, készségeik és izlésük fejlesztése céljából.

A feltétel ehhez a képzett személyzet, megfelelő számu és kellő vá-
lasztéku dokumentum, olyan pedagógia, amely mind a dokumentumnak, mind
használójának aktív szerepet biztosít, továbbá helyiségek és terjesztési lehetó-
ségek (a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva).

A jelenlegi szervezetre szétszórt törekvések sokasága jellemző, s ezek-
nél bizony nagyon elégtelen az eredmény a szükséglethez viszonyítva.

Az Oktatási Minisztérium kebelében a Könyvtári Igazgatóságra kellene
ruházni a teljes felelősséget mind a könyvtárak koncepcióját, mind pedig szer-
vezését és működtetését illetően valamennyi oktatási fokon, úgy, mint ahogy
ez már megtörtént a felsőoktatás területén.

Helyi szinten szervezeti és funkcionális kapcsolatoknak kell biztosítaniok
a szolgáltatások összehangolását. Ideértendők a helyi intézmények (községi,
városi könyvtárak) szolgáltatásai éppugy, mint az Oktatási Minisztérium
alá tartozóké (KKK, iskolai könyvtárak). Így lehet a lehető leggyorsabban és
a lehető legteljesebben elérni a kitűzött célt.

4. SZERVEZET

A KKK jelenlegi szervezetének módosítását rövid és hosszú távon kell
tanulmányozni.

Rövid távon a következők szükségeselek:

1. Létrehozni a KKK-kat minden megyében, ahol ilyenek még nem működnek; az új KKK-k rögtön kezdjék meg a közvetlen kölcsönzést a tanulóknál és a felnőtteknél.

2. Azokat a kísérleteket, amelyek kilenc megyében folyamatban vannak, ki kell terjeszteni valamennyi megyére, egyben változatosabbá kell tenni. Ezeknek a kísérleteknek a tárgya a közvetlen kölcsönzés, a nyilvános fiókállomások stb.

Hosszu távon a következőkre van szükség:

1. Meg kell teremteni a közművelődési könyvtárak olyan hálózatát, amely meghatározott népesedési normán épül fel s egyben igazodik a helyi viszonyokhoz. Ennek működése biztosítja a fentebb meghatározott funkciók teljes mértékű ellátását.

2. Meg kell szervezni a regionális és országos szolgáltatásokat - speciális, de általános értékű feladatok ellátására.

A könyvtár és a hátrányos helyzetű olvasók

Virginia H. MATHEWS

Az alábbi kivonatban közölt szövegrész a befejezése a szerző "Adult reading studies, their implications for private, professional and public policy" (A felnőttek olvasásának vizsgálata és tanulságai a magán-, a szakmai és a közéletre nézve) c. irodalmi szemléjének (Library Trends, 22. vol. 1973-1974. 2. no. 149-176. p.) A szemle egyik fő tanulsága: az USA közművelődési könyvtárai valaha elsősorban a művelt középrétegek ellátására törekedtek - ujabban viszont energiájuk egyre nagyobb részét állítják a gazdaságilag és kulturálisan hátrányos helyzetű rétegek szolgálatába. Ide vágó erőfeszítéseik azonban még jórészt az elemi, gyakorlati igények kielégítésére szorítkoznak. Az alábbi következőkben a minőségi szolgáltatások felé való továbblépést sürgeti a szerző. - A tömörítés KASÁNSZKY Zsombor munkája.

Megállapítható, hogy a különböző társadalmi csoportok a könyvtári szolgáltatások és dokumentumok közül elsősorban az élet közvetlen problémáival - otthon, szakma, gazdálkodás; gyermekgondozás; egészség, táplálkozás; napi események, hobbik - kapcsolatos anyagot igénylik. A könyvtár jelenleg az olvasó lehetőségeinek - hiszen eddig főleg elsődleges szükségleteit igyekezett kielégíteni - csak töredék részét aknázza ki. Helyzete hasonló a 19. századi misszionáriusokéhoz, akik rájöttek, hogy először a fizikai szükségletek kielégítésére kell figyelmüket fordítani, s aztán ajánlhatják fel a lelkiekre vonatkozó tanításukat. Elmondhatjuk: a könyvtárosok nincsenek tudatában annak, hogy a szegényegyedekben épp annyi potenciális élvezője van a művészeteknek, a szépségnek és a költészetnek, mint a középosztály soraiban, és hogy a könyv-